

รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเพณีเชิงพุทธ
ของประชาชนในจังหวัดสุรินทร์

The Model of Transferring Local Wisdom in Buddhist
Tradition of People in Surin Province

พระปลัดวัชระ วชิรญาณ, Phrapaladwatchara Wachirayano¹

E-mail: wachara.wachi@gmail.com

สิรภาพ สวนดง, Siraphop Suandong²

พระมหาสุพร รกขิตตธมฺโม, Phamaha Suporn Rakkhitadhammo³

Received: September 15, 2020 Revised: October 5, 2020

Accepted: April 28, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเพณีเชิงพุทธของประชาชน 2) เพื่อศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเพณีเชิงพุทธของประชาชน และ 3) เพื่อศึกษาเสนอรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเพณีเชิงพุทธของประชาชนในจังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่ได้สืบทอดกันมา องค์ความรู้และความสามารถของคนในท้องถิ่นที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ กิจกรรม ถือเป็นสิ่งสำคัญและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตและนำมาใช้ในจัดกิจกรรมของชุมชน จังหวัดสุรินทร์มีภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ (1) ประเพณีแห่นา เป็นกิจกรรมการแสดงความกตัญญูต่อบุพพการี (2) ประเพณีบุญข้าวจี่ เป็นกิจกรรมทำบุญเดือน 3 และ (3) ประเพณีบวชนาคช้าง เป็นกิจกรรมประเพณีเพื่อสร้างศรัทธาและสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านประเพณีเชิงพุทธในจังหวัดสุรินทร์มี 4 แบบ คือ (1) รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาประเพณีเชิงพุทธตามทัศนะคติของ

¹ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา/ Master Degree on Buddhism. Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima Campus.

² อาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา/ Supervisor. Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima Campus..

³ อาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา/ Supervisor, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima campus..

ปราชญ์ชาวบ้านต้องปฏิบัติตามหลักการพัฒนาภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น (2) รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการให้ความรู้ประเพณีเชิงพุทธ มีการฝึกอบรม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ การสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชน (3) รูปแบบการถ่ายทอด ภูมิปัญญาประเพณีเชิงพุทธตามหลักศาสตร์สมัยใหม่ต้องยึดหลักการปฏิบัติ มีการจัดทำคู่มือ ภูมิปัญญาประเพณีเชิงพุทธ แหล่งเรียนรู้ จัดทำคู่มือสารสนเทศ ใช้เทคโนโลยีเพื่อทำงาน ติดต่อสื่อสาร (4) รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาประเพณีเชิงพุทธต้องเป็นกิจกรรมส่งเสริม การดำเนินชีวิตของคนท้องถิ่นในจังหวัดสุรินทร์เพื่อสร้างศรัทธาและสร้างกลุ่มอาสาในชุมชน

คำสำคัญ: (รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น), (ประเพณีเชิงพุทธ), (จังหวัดสุรินทร์)

ABSTRACT

This research article aims at; 1) study of the local wisdom in Buddhist tradition in Surin province, 2) study the transferring local wisdom in Buddhist tradition and, 3) presenting a model of transferring local wisdom in Buddhist tradition of Surin province. It was an applied research. The result revealed that local wisdom refers to accumulative knowledge passed on from many generations, intelligence and abilities of local experts, being important cultural heritage for life and together arranged in community. There are obvious local wisdoms in Surin province; (1) *Santonta* tradition referring to a ritual of showing their gratitude to parents, (2) *Bun Khao Chee* tradition or a function Buddhist merit making in the third month and (3) *Naga Chang* ordination is an activity of faith growth and Buddhism renewal. There are 4 models of local wisdom transferring in Buddhist tradition in Surin, namely; (1) model of transferring the local wisdom in Buddhist tradition in the view of local wise, leaders and scholars requires practice, learning and knowledge development done by the wise, (2) model of transferring the local wisdom by knowledge sharing, training for knowledge and experience exchange, and establishing learning center in the community, (3) model of transferring the Buddhist local wisdom according to modern science requires adhering the practice, information books, learning place, using technology for collaboration, (4) model of transferring Buddhist local wisdom tradition must be supportive function to promote the local people's living in Surin province for purpose of right faith growth and volunteers in the community.

Keywords: (Model of Transferring Local Wisdom), (Buddhist tradition), (Surin Province)

1. บทนำ

โลกปัจจุบันเป็นโลกแห่งข้อมูลข่าวสารที่แพร่หลายทั่วถึงกันได้อย่างรวดเร็ว ไร้อาณาเขตขวางกั้นสภาพดังกล่าวมีส่วนกระทบถึงวิถีชีวิตของผู้คนพลเมืองโดยทั่วไป เพราะเป็นสภาพที่เอื้ออำนวยในการรับและถ่ายโยงเอาศาสตร์ตะวันตกเข้ามาในการพัฒนาประเทศและพัฒนาผลผลิต ตลอดจนการดำเนินชีวิต อย่างมิได้มีการปรับปนกับภูมิปัญญาไทยที่มีความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นที่เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ทำให้ชุมชนชนบทประสบปัญหาดังที่กล่าวไว้ว่า ชุมชนล่มสลาย อันมีผลรวมไปถึงความทรุดโทรมของสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวาง “ภูมิปัญญาเป็นความคิดทางสังคมที่สำคัญอย่างหนึ่งซึ่งสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยาวนานและสังคมไทยเป็นสังคมเก่าแก่สังคมหนึ่งที่ปรากฏภูมิปัญญาอยู่จำนวนมากโดยภูมิปัญญาเหล่านั้นนอกจากแสดงความเป็นไทยความเป็นเอกลักษณ์ไทยอย่างหนึ่งแล้วยังเป็นเครื่องชี้วัดความเจริญและพัฒนาการของคนในชาติไทยเพราะภูมิปัญญานั้นถือว่เป็นสิ่งละเอียดอ่อนซึ่งชาติที่เจริญแล้วมักมีสังคมที่สงบสุขร่มเย็นไม่ระส่ำระสายมีความเป็นอิสระจึงจะสามารถสร้างสรรค์และสั่งสมภูมิปัญญาเฉพาะตนขึ้นมาได้”⁴ ในจังหวัดสุรินทร์ได้มีกิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นประเพณีแซนโดนตา ประเพณีบุญข้าวจี และประเพณีบวชนาคช้าง มีเพียงหลักคำสอนที่อธิบายสอดคล้องกับคติความเชื่อที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันเท่านั้น ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่าประเพณีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลลักษณะนี้ มีประโยชน์ต่อชาวพุทธเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่และผู้ที่ย้ายจากโลกนี้ไปแล้ว ดังนั้นคติความเชื่อในพระพุทธศาสนา มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวพุทธ โดยเฉพาะในอำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ปรากฏพิธีทำบุญในลักษณะของการให้ทานเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับ ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว โดยให้ความสำคัญเกี่ยวกับประเพณี การทำบุญอุทิศส่วนกุศล (ประเพณีแซนโดนตา) “การให้ทานเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว พวกเขาจะได้รับหรือไม่นั้น พระองค์ตรัสเรื่องฐานะและฐานะของผู้จะได้รับส่วนกุศล คือผู้ไปเกิดในภูมิที่เป็นฐานะเท่านั้น จึงควรได้รับส่วนกุศลซึ่งได้แก่ ปรตตตูปชีวิเปต (เปรตผู้ต้องอาศัยส่วนกุศลของผู้อื่นเป็นอยู่) ส่วนภูมิอื่นมีมนุษยภูมิ เป็นต้น เป็นภูมิที่ไม่ได้ส่วนกุศล เพราะต่างก็มีอาหารของตน ชื่อว่าฐานะในพระสูตรนี้ พระองค์ตรัสว่า อกุศลกรรมมถ 10 ประการ และกุศลกรรมมถ 10 ประการ เป็นเหตุจำแนกสัตว์ให้ไปเกิดในภูมิต่าง ๆ”⁵

⁴ จักรพันธ์ โสมะเกษตริน, การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นศรีสะเกษเพื่อการแข่งขันอย่างยั่งยืน. รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ, 2552), หน้า 1.

⁵ อภ.ทสก. (ไทย) 24/177/

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นใน ประเพณีเชิงพุทธของประชาชนในจังหวัดสุรินทร์ เพื่อการรักษารูปแบบความรู้ของภูมิปัญญา ของประชาชนในจังหวัดสุรินทร์ และเพื่อให้เกิดความเชื่อความศรัทธา ด้านวัฒนธรรม พิธีกรรม ประเพณี และการพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเพณีเชิงพุทธ พร้อมทั้งอนุรักษ์สืบสาน ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเพณีเชิงพุทธของประชาชนในจังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเพณีเชิงพุทธของประชาชนใน จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อศึกษาเสนอรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเพณีเชิงพุทธของ ประชาชนในจังหวัดสุรินทร์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและสัมภาษณ์ ประกอบด้วย การวิจัย เอกสาร เพื่อประมวลองค์ความรู้ ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยศึกษาจาก คัมภีร์ เอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนทั้งงานวิจัยที่มีผู้รู้ได้ศึกษาไว้รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูล สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม

(1) การศึกษาในเชิงเอกสาร

1.1 **สำรวจรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย** (1). ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พ.ศ. 2539 (2). ข้อมูล ทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ ภาคนิพนธ์ รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการ และเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องงานวิจัยยกกรอบแนวคิด ของกระบวนการวิจัย สัมภาษณ์ประเด็นที่สำคัญ และวิเคราะห์สรุปข้อมูล

1.2 **วิธีการวิจัย** (1) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจัดหมวดหมู่ใน การศึกษาให้เห็นขั้นตอนการจัดกระบวนการของรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นใน ประเพณีเชิงพุทธของประชาชนในจังหวัดสุรินทร์ (2) การสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์ แบบกลุ่ม ตามประเด็นที่ตั้งไว้ (3) สัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้วิจัยสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ในประเด็นที่ สำคัญ ต่อเนื่องจากการสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาความเห็นในระดับลึก ของแต่ละบุคคล

1.3 คัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย โดยคัดเลือกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มผู้นำ และกลุ่มนักวิชาการ จำนวน 84 รูป/คน

(2) **การศึกษาภาคสนาม** โดยมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้ 1.ทำการศึกษาและคัดเลือกพื้นที่การประกอบกิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงพุทธ โดยมีกลุ่มผู้รู้ ปราชญ์ กลุ่มผู้นำ และกลุ่มนักวิชาการ โดยสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 2.ศึกษาข้อมูลในเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-informant) 3.ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด รูปแบบ การพัฒนา การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงพุทธ 4.สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนามโดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ 5.วิเคราะห์เพื่อเป็นการส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงพุทธทั้งกระบวนการ แนวคิด ลักษณะ ซึ่งเป็นการสร้างองค์ความรู้ในเชิงวิชาการ พร้อมทั้งถ่ายทอดองค์ความรู้ท้องถิ่น มีการพัฒนาสังคม และผู้ที่เกี่ยวข้อง และ 6.สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะทั้งในระดับพระสังฆาธิการและพระสงฆ์ ผู้นำ นักวิชาการที่เกี่ยวข้อง

3.2 กลุ่มประชากร/พื้นที่การวิจัย (1) ด้านกลุ่มประชากร ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับผู้ปกครองที่เป็นผู้รู้ ผู้นำ นักวิชาการ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย มี 4 กลุ่ม โดยศึกษาหรือผู้ให้ข้อมูล 84 รูป/คน (2) ด้านพื้นที่การวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนด 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอปราสาท (ประเพณีแก้วนโตนตา) อำเภอท่าตูม (ประเพณีบวชนาคช้าง) และอำเภอเมือง (บุญข้าวจี) ในจังหวัดสุรินทร์

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (1) แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสัมภาษณ์สำหรับกลุ่มประชากร เพื่อรวบรวมข้อมูลของกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ (2) แบบสังเกต ผู้วิจัยใช้พื้นที่จริงในการสังเกต โดยลงพื้นที่จริง เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เห็นการจัดงานกิจกรรมภูมิปัญญาประเพณีเชิงพุทธแต่ละกิจกรรมเพื่อให้เห็นกิจกรรมเชิงประจักษ์ และ (3) แบบสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจะใช้แบบสนทนากลุ่มเกี่ยวกับกลุ่มประชากร โดยการสนทนากลุ่มสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูล เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ประเด็นสำคัญสืบไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล (1) ข้อมูลปฐมภูมิ โดยการเก็บรวบรวมขึ้นมาจากหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ จากพระไตรปิฎก (ภาษาบาลี) ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500 พระไตรปิฎก (ภาษาไทย) ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ (2) ข้อมูลทุติยภูมิ ข้อมูลทุติยภูมิ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วารสาร ตำรา บทความงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเพณีเชิงพุทธของประชาชนในจังหวัดสุรินทร์ (3) ข้อมูลเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์ การวิจัย

ครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ แบบเป็นทางการ ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มสังเกต สันทนากลุ่มกับกลุ่มประชากร

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล (1) วิเคราะห์กระบวนการ การบูรณาการเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ ความเป็นมา โดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎีในบริบทของรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น (2) สรุปและนำผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือ แนวคิดการถ่ายทอด การพัฒนาองค์ความรู้ (3) การนำเสนอการศึกษาในรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเพณีเชิงพุทธของประชาชนในจังหวัดสุรินทร์ (4) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลโดยการเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีที่ได้กล่าวแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

3.6 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย การนำเสนอข้อมูลในลักษณะการนำเสนอ ความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่ายและการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อการเผยแพร่ในพื้นที่ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

4. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเพณีเชิงพุทธของประชาชนในจังหวัดสุรินทร์” สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

(1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเพณีเชิงพุทธของประชาชนในจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งผู้วิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมของประชาชนในจังหวัดสุรินทร์ถือเป็นกิจกรรมในชุมชนท้องถิ่นซึ่งได้ปรากฏ 3 อำเภอ คือ (1) อำเภอปราสาท ประเพณีเชิงพุทธแซนโฎนตา อำเภอเมืองสุรินทร์ ประเพณีเชิงพุทธบุญข้าวจี และอำเภอท่าตูม ประเพณีเชิงพุทธบวชนาคช้าง โดยมีการจัดกิจกรรมขึ้นเป็นประจำทุก ๆ ปี และงานกิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นและประเพณีเชิงพุทธก็เกี่ยวข้องกับความเชื่อความศรัทธาในทางพระพุทธศาสนา 1. ภูมิปัญญาประเพณีเชิงพุทธแซนโฎนตา อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งชาวไทยเชื้อสายเขมรในอำเภอปราสาท มีความเชื่อว่าผีบรรพบุรุษมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตเพราะว่าเมื่อมีการจัดงาน ต่าง ๆ หรือการเดินทางไกลไปในที่ต่าง ๆ ก็จะมีการเซ่นไหว้บอกกล่าวผีบรรพบุรุษให้คุ้มครองเพื่อความปลอดภัย และเป็นการส่งเสริมคนในสังคม ให้สามัคคีเป็นปึกแผ่นเหตุนี้เองพิธีกรรมและประเพณี ยังคงอยู่ในสังคม “การจัดประเพณีแซนโฎนตาตามคตินิยมของคนในท้องถิ่น การประกอบพิธีกรรมในโอกาสต่าง ๆ ที่ได้กระทำมาแต่ในอดีตนั้น เป็นลักษณะความเชื่อที่สืบทอดและถือปฏิบัติกันมานาน

จนกลายเป็นแบบอย่าง ความคิด หรือการกระทำ ที่ได้สืบทอดกันมา”⁶ กล่าวคือมีความกตัญญู เคารพเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการประสานสัมพันธ์กันในเครือญาติ พี่น้อง สายโลหิต อีกด้วย การ จัดกิจกรรมประเพณีแซนโฎนตา “เมื่อถึงวันนี้ทุกคนต่างก็ระลึกถึงบุญคุณของพ่อแม่ปู่ย่าตา ยาย และมีความตั้งใจที่จะมาร่วมงานให้ได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าบุญดังกล่าวเป็นวันรวมญาติ ของชาวไทยเชื้อสายเขมรด้วย”⁷ และเป็นการอุทิศส่วนบุญให้กับพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย และญาติที่ น้องที่ล่วงลับไปแล้วนั้น 2. ภูมิปัญญาประเพณีเชิงพุทธบุญข้าวจี อำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัด สุรินทร์ ซึ่งแนวคิดประเพณีบุญข้าวจี (มาฆะบูชา) หรือบุญเดือนสามนั้น “การจัดงานบุญข้าวจี ในแต่ละปีก็ยึดปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยก่อน โดยมีแนวคิดที่ว่าการทำบุญกุศล ถวายอาหาร พระสงฆ์แล้วได้ทำบุญ ซึ่งประเพณีบุญข้าวจีเป็นประเพณีบุญเดือน 3 พอถึงเวลาเดือน 3 ญาติ โยมก็จะเริ่มจัดกิจกรรมประเพณีนี้ขึ้น”⁸ เมื่อถึงกาลชาวบ้านจะมีการนัดหมายคนในหมู่บ้าน นำเอาข้าวเหนียวที่มีรูปร่างกลมรี ขนาดเท่ากำปั้น นำข้าวเหนียวนั้นมาทาไข่ บางก้อนใส่น้ำอ้อย ใช้เกลือโรยร้อน ๆ ย่างบนเตาถ่านหมุนไปรอบ ๆ จนไขสุกจับผิวสีเหลืองกลิ่นหอมข้าวที่นำมาจี (ย่าง) นั้น ต้องเป็นข้าวใหม่ที่หอมและอ่อนนุ่มถือกันว่าจะทำให้ได้อานิสงส์มาก แล้วนำมาถวาย พระในเวลาจันทน์ (ภัตตาหารเช้า) คือ ตอนเช้าเริ่มพิธีด้วยการกล่าวคำไหว้พระ สมาทานศีล ญาติโยมรับศีล แล้วกล่าวคำถวายข้าวจีแล้วนำไปใส่บาตรพระ ซึ่งตั้งเรียงเป็นแถว ๆ เท่า จำนวนพระเถร เมื่อพระฉันจันทน์เสร็จ แล้วอนุโมทนา เสร็จพิธีถวายข้าวจี ข้าวจีที่เหลือจาก พระฉันก็แบ่งกันรับประทานถือว่าโชคดี ซึ่งมูลเหตุจากความเชื่อทางพุทธศาสนา 3. ภูมิ ปัญญาประเพณีเชิงพุทธบวชนาคช้าง อำเภอนาทม จังหวัดสุรินทร์ มีวัฒนธรรมประเพณีที่ดี งาม ยึดถือปฏิบัติมาช้านานซึ่งมีหลายประเพณีที่มีความคล้ายคลึงกับที่อื่น ๆ หากวิธีการปฏิบัติ บางครั้งอาจ ไม่เหมือนกัน หรือมีความแตกต่างกันในบางอย่าง แต่ประเพณีต่าง ๆ เหล่านั้นก็ยัง เป็นประเพณีที่ถือได้ว่า มีความสำคัญ เป็นอย่างยิ่งต่อชีวิตและความเป็นอยู่ เป็นอย่างยิ่ง กรณี ที่มีความเชื่อว่าเป็นดวงวิญญาณของบรรพบุรุษประจำหมู่บ้าน ที่ทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองให้ คนในหมู่บ้าน เกิดความร่มเย็น ปราศจากอันตราย จึงได้ประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในวันสำคัญ

⁶ ผ่องพันธ์ มณีรัตน์, การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร ; มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528), หน้า 1-2.

⁷ สัมภาษณ์ พระครูธำรงศีลคุณ เจ้าคณะอำเภอบรรพาสาท วัดมุนีนิรมิต ตำบลเชื้อเพลิง อำเภอบรรพาสาท จังหวัดสุรินทร์ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 เวลา 14.00 น.

⁸ สัมภาษณ์ พระครูปลัดปัญญาวัฒน์ (ทับทิม อนาวิน) เจ้าอาวาสวัดใหม่ศรีมากทอง ผู้มีความรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานสุรินทร์ที่อยู่ วัดใหม่ศรีมากทอง ตำบลในเมือง อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์ วันที่ 27 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2562 เวลา 13.00 น.

ของประชาชนในเขตอำเภอท่าตูม เช่น ผีปู้ตา ผีปู้ตา หรือ ผีตาปู่ เป็นดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วที่คอยปกป้องคุ้มครอง ให้คนในหมู่บ้าน มีความเป็นอยู่ที่สุขสบาย “ประเพณีการบวชนาคก็เกี่ยวข้องกับชาวพุทธ ชายที่อยู่ในชุมชนก็อาศัยศรัทธาเข้ามาบวชนาค แต่เมื่อบวชไปแล้วบางรูปก็อยู่พรรษา แต่บางรูปก็ลาสิกขา เพราะติดภาระการทำงาน แต่อย่างไรก็ได้บวชพระ เป็นการช่วยส่งเสริมประเพณีชาวพุทธ และสามารถช่วยรักษาพระพุทธศาสนาด้วยกำลังของความเชื่อตามคติรูนปู่ย่าตายายคนโบราณที่จัดมาก่อนไม่ทอดทิ้ง”⁹ งานประเพณีนี้เป็นงานประเพณีที่สืบทอดกันมามากกว่า 100 ปี ชาวทวยจะนำบุตรหลานที่มีอายุครบ 20 ปี และอยู่ในละแวกเดียวกัน จะนัดบวชพร้อมกันในอดีตชาวทวยบ้านตากกลางและหมู่บ้านใกล้เคียงจะพร้อมใจกันแห่มาด้วย ช้างไปที่วังทะเล ซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน เป็นบริเวณที่ลำน้ำชีไหลมาบรรจบกับลำน้ำมูล และจะทำพิธีบวชอุปสมบทที่บริเวณดอนบวช (บริเวณที่เป็นเกาะกลางแม่น้ำ) ซึ่งการทำพิธีดังกล่าวจะจัดขึ้นในช่วงวันขึ้น 13 – 15 ค่ำ เดือนหก เป็นประจำทุกปี

(2) การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเพณีเชิงพุทธของประชาชนในจังหวัดสุรินทร์ 1.ด้านประสบการณ์ของชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมของประสบการณ์ของผู้รู้ในชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และเป็นประสบการณ์ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษที่มีความรู้ “ภูมิปัญญาเป็นความคิดของผู้ที่มีประสบการณ์ ในการจัดกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชน หรือ ลูกบ้านก็ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งพระสงฆ์ สามเณร ญาติโยมที่มีความคิดประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม มาช่วยกันถ่ายทอดองค์ความรู้ และแสดงออกมาเป็นศิลปะในพระพุทธศาสนา”¹⁰ และมีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานภูมิปัญญาเป็นสิ่งที่มีความมีการปฏิบัติโดยผู้คนในชุมชน 2.ด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญา การมีองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นจะเป็นผู้ถ่ายทอดสามารถทำได้โดย การบอกเล่า บรรยายด้วยวาจา สาธิต การปฏิบัติจริง “ภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้จากการความเชื่อ การเคารพและศึกษาเรียน โดยการศึกษาล้ำเรียนนั้น และประเพณีปฏิบัติตามกันมาตั้งแต่อดีตจนถึง

⁹ สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณโพธิคุณ เจ้าคณะตำบลกะโพ เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ทอง ตำบลกะโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ วันที่ 21 ธันวาคม 2562 เวลา 10.09 น.

¹⁰ สัมภาษณ์ พระครูปริยัติปทุมมาภิรักษ์ (น้อย มหานายโก) เจ้าอาวาสวัดประทุมทอง เลขานุการเจ้าคณะอำเภอท่าตูม ผู้มีความรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน และงานบวชนาคช่าง สุรินทร์ประทุมทอง ตำบลท่าตูม อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ วันที่ 27 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2562 เวลา 13.00 น.

ปัจจุบัน”¹¹ จัดในรูปแบบของแหล่งเรียนรู้ใช้การแสดงพื้นบ้านเป็นสื่อและบันทึกองค์ความรู้ไว้เป็นลายลักษณ์ เพื่อเป็นการรักษาไว้ของภูมิปัญญาประเพณีเชิงพุทธ 3.ด้านการมีความเชื่อ การมีความเชื่อเป็นความรู้ที่เป็นประสบการณ์ช่วยให้เกิดความรู้ที่ผ่านมาแล้วนำมาผสมผสานกับความรู้ใหม่ที่เกิดจากการรับรู้ในปัจจุบัน “จึงมีทั้งที่เกิดจากการมีความเชื่อในพื้นที่ภูมิปัญญาที่มาจากภายนอก และภูมิปัญญาที่ผลิตใหม่หรือผลิตซ้ำเพื่อการแก้ปัญหาและการปรับตัวให้สอดคล้องกับความจำเป็น”¹² จะทำให้มีความรู้เพิ่มเติม สามารถปรับเปลี่ยนประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ และความชัดเจนที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ 4. การมีส่วนร่วมของชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของการประกอบพิธีกรรม เป็นการสืบสานพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเกี่ยวเนื่องด้วยความสัมพันธ์ชุมชนกับวัด “การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ นั้นชุมชนจะต้องแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็น เพื่อให้พิธีกรรม ประเพณี วัฒนธรรมเกิดเรียบร้อย และเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนตั้งใจเพื่อทำหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบร่วมกัน”¹³ ถือเป็นการช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อให้เกิดความสำเร็จงาน และ5.ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นการพัฒนาคน “บางครั้งชุมชนที่จัดงานก็เชิญไปร่วมงาน และได้เห็นวัฒนธรรมพิธีกรรม และประเพณี เห็นการจัดรูปแบบงานต่าง ๆ ถือเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนำมาถ่ายทอดและปรับใช้ในกิจกรรมของชุมชนตนเอง”¹⁴ โดยการสร้างเครือข่ายด้านความสัมพันธ์ของกลุ่มผู้รู้ และเครือข่ายด้านด้านผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้การสร้างเครือข่าย เพื่อให้มีการติดต่อสื่อสาร และสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ

¹¹ สัมภาษณ์ พระมหาชาญ อชิโต ป.ธ.8 เจ้าอาวาสวัดอุทุมพร ผู้มีความรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน ด้านบวชนาคข้างสุรินทร์ที่อยู่ 102 ม.2 วัดอุทุมพร ตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ วันที่ 27 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2562 เวลา 13.00 น.

¹² สัมภาษณ์ นายปภพ ขอไชย ปลัดอำเภอเมืองสุรินทร์ ผู้มีความรู้ด้านประเพณีท้องถิ่นสุรินทร์ ที่ว่าการอำเภอเมืองสุรินทร์ ถนนหลักเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ วันที่ 18 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2562 เวลา 13.00 น.

¹³ สัมภาษณ์ นายทองอิน อินทอง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลกระโพ หมู่ที่ 1 บ้านกระโพ ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ วันที่ 5 มีนาคม 2562 เวลา 14.11 น.

¹⁴ สัมภาษณ์ ธนชัย ดวงราณี สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล บ้านระวีนาครอง อยู่ บ้านเลขที่ 75 หมู่ 8 ตำบลปราสาททอง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ วันที่ 12 เดือน เมษายน พ.ศ. 2562 เวลา 16.00 น.

(3) **สภาพปัญหาการถ่ายทอดภูมิปัญญาประเพณีเชิงพุทธ** 1.สภาพปัญหาด้านบุคคล มีความเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมสมัยก่อน ความเป็นอยู่ที่เร่งรีบหรือมีสภาวะจิตใจเสื่อมไปจากเมื่อก่อน ไปรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกจึงทำให้เกิดความคิด พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป “หากไม่มีการจัดกิจกรรมผลกระทบคือไม่มีการสืบทอดทั้งวัฒนธรรม พิธีกรรม และประเพณี เกิดขึ้น ย่อมส่งผลกระทบโดยตรงทั้งบุคคล ชุมชน และสังคม ไม่มีการพัฒนาหรือการถ่ายทอดให้คนรุ่นใหม่ศึกษาเรียนรู้”¹⁵ ไม่มีความละเอียดรอบคอบ ส่งผลถึงสภาพปัญหาที่เกิดจากบุคคล เกิดจากปัจเจกบุคคล โดยไม่มีศรัทธา 2.สภาพปัญหาด้านชุมชน เกิดจากขาดเสียสละและความสามัคคี “ความสามัคคี หมายถึง ความพร้อมเพรียงกัน ความปรองดองกัน กิริยาที่พร้อมเพรียงกันทำร่วมมือร่วมใจกันทำ เช่น กลืนสามัคคี ผ่าป่าสามัคคี”¹⁶ ซึ่งความสามัคคีเป็นสิ่งสำคัญของหมู่คณะหรือในชุมชน เพราะหากจะจัดงาน จะต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมแรงใจ เพื่อให้งานนั้นสำเร็จลุลวง หากไม่มีความสามัคคีแล้ว งานที่จะประกอบก็ไม่สามารถบรรลุให้สำเร็จได้ เพราะความสามัคคีเป็นสิ่งสำคัญของชุมชน 3.สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หากไม่มีการจัดภูมิปัญญาประเพณีเชิงพุทธของประชาชนแล้ว ขาดความสมดุล ได้แก่ วัสดุขาดการดูแล ไม่มีการรักษา ขาดความสมดุลทางธรรมชาติ “การจัดงานภูมิปัญญาประเพณีเชิงพุทธของประชาชนในชุมชน เป็นการอาศัยทรัพยากรสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป แต่หากไม่มีการจัดงานภูมิปัญญาท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา ก็ไม่สามารถที่จะมีความคิดสร้างสรรค์ ไม่นำเอาทรัพยากรที่มามีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ การพัฒนาทั้งบุคคล ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมไม่สามารถนำไปสู่เป้าหมายสูงสุด และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติได้”¹⁷ ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่คู่กับชีวิตมนุษย์ ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน และก็ต้องอาศัยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์ เช่น การทำบุญข้าวจี๋ แขนงโนนตา และบวชนาคช้าง เป็นต้น และ 4.สภาพปัญหาเทคโนโลยี การจัดเก็บข้อมูลไม่ได้ จัดเก็บข้อมูลทางวิทยาการสมัยใหม่ ขาดความรู้ทางเทคโนโลยี การประมวลผลข้อมูล ไม่มีการประมวลผลขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดหายไป และการนำเสนอข้อมูล ต้องอาศัยผู้รู้มา

¹⁵ สัมภาษณ์ ดร.ประดิษฐ์ ชื่นบาน มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ 186 หมู่ 1 ถ.สุรินทร์ – ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ วันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2562 เวลา 13.00 น. ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

¹⁶ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์ จำกัด, 2546), หน้า 1178.

¹⁷ สัมภาษณ์ นายพิทักษ์ ประชุมฉลาด เจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดสุรินทร์ 796 หมู่ที่ 20 ถนนเลี่ยงเมือง ต.นอกเมือง อ.เมือง จ.สุรินทร์

ประสานงานขาดผู้รู้ประชาสัมพันธ์ วัฒนธรรม พิธีกรรม และประเพณีเชิงพุทธชาติ “จึงเป็นผลของการขาดความรู้ทางเทคโนโลยี ขาดการจัดเก็บข้อมูลทางด้านเทคโนโลยี จึงส่งผลการจัดงานเกี่ยวกับภูมิปัญญาประเพณีเชิงพุทธ ไม่มีความสะดวก หรือขาดการประชาสัมพันธ์ ติดต่อสื่อสารได้โดยยากลำบาก¹⁸ ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเพณีเชิงพุทธหากไม่มีการจัดกิจกรรม แล้วย่อมส่งผลถึงชุมชน ขาดความสามัคคี ไม่มีการพัฒนาความรู้ท้องถิ่น ไม่มีกิจกรรมทางพุทธศาสนาเกิดขึ้น

(4) รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเพณีเชิงพุทธของประชาชนในจังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่การวิจัยโดยการสัมภาษณ์ สอบถาม และสังเกตการณ์ ทั้ง 3 อำเภอ คือ อำเภอปราสาท อำเภอเมืองสุรินทร์ และอำเภอท่าตูม ในประเด็น ดังนี้

(1) รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาประเพณีเชิงพุทธตามทัศนคติของผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำและนักวิชาการ ต้องยึดหลักปฏิบัติดังนี้ 1.ด้านลักษณะการถ่ายทอดองค์ความรู้ประเพณีเชิงพุทธ ต้องปฏิบัติตามหลักสติปัญญาขององค์ความรู้ของผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำและนักวิชาการ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสามารถ ความรอบรู้ในด้านต่าง ๆ ของภูมิปัญญาประเพณีเชิงพุทธ ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถนำความรู้มาถ่ายทอดในเชิงรูปธรรม 2. ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาประเพณีเชิงพุทธ ต้องการลงมือปฏิบัติจริง สามารถถ่ายทอดออกมาเกี่ยวกับช่วยกันจัดกิจกรรมภูมิปัญญาประเพณีเชิงพุทธ 3.วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาประเพณีเชิงพุทธ เป็นการประกอบพิธีกรรมของงานที่จัดขึ้นเกี่ยวกับภูมิปัญญาประเพณีเชิงพุทธ การจัดงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องด้านพิธีกรรม ในลำดับพิธีกรรมบางครั้งต้องใช้แบบประยุกต์ เพราะยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไปตามโลกาภิวัตน์ และ 4.การบูรณาการเข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน ต้องมีการอบรมความรู้ เป็นการพัฒนาความรู้เพิ่มเติม เข้าใจบริบทสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน สามารถนำพาปฏิบัติจัดกิจกรรมที่ได้ผ่านการอบรมมา

(2) รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการให้ความรู้ประเพณีเชิงพุทธ 1.ด้านการจัดการฝึกอบรม การฝึกอบรมเป็นการเพิ่มความรู้ตามหลักการเป็นการพัฒนา เพื่อเพิ่มความเข้าใจที่ถูกต้อง 2.การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และแบ่งปัน ผู้รู้หรือปราชญ์ท้องถิ่นจะต้องสร้างสม อบรมให้เกิดขึ้นด้วยตนเอง เพราะเป็นพื้นฐานของความรู้เดิม เพื่อเป็นการสร้างกำลังใจ ความมั่นใจ 3.การสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เป็นการสร้างองค์ความรู้ทางการศึกษาเรียนรู้ ผู้เรียนจะต้องมีความศรัทธาเข้าไปหาผู้รู้ มีการเรียนรู้จากครูอาจารย์ พร้อมทั้งจดจำ

¹⁸ สัมภาษณ์ คุณเขมกร อุตสาหกรรม บ้านเลขที่ 48/1 หมู่ 8 ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2562 เวลา 14.33 น.

เรื่องที่ศึกษาอย่างตั้งใจ มีความพอใจที่ได้ศึกษา พร้อมทั้งเพิ่มความเพียรในการศึกษา มีความพยายาม และมีความคิดเห็นที่ถูกต้อง และ 4.การจัดสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่เป็นประโยชน์ ประกอบด้วย ส่งเสริมการเรียนรู้ การส่งเสริมประชาชนหรือผู้สนใจเรียนรู้ การมีความรัก ความสนใจ มีความเพียร พากเพียร มีจิตใจเอาใจใส่งานและมีปัญญาในการที่จะอบรมความรู้ภูมิปัญญาประเพณีเชิงพุทธหรือไม่

(3) รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาประเพณีเชิงพุทธตามหลักศาสตร์สมัยใหม่ 1.การจัดทำคู่มือของภูมิปัญญาประเพณีเชิงพุทธ เป็นการสื่อสารความรู้ ความคิด ทักษะและอารมณ์เป็นตัวอักษรจากผู้เขียนถึงผู้อ่าน การเขียนเป็นทั้งศิลป์และศาสตร์ การเขียนภาษาที่งดงาม ประณีต สามารถสื่อสารได้ทั้งความรู้ ความคิด 2.การจัดแหล่งเรียนรู้ประเพณีเชิงพุทธ เป็นการสร้างสถานที่ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาประเพณีเชิงพุทธ มีความสำคัญเพราะเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามอัธยาศัย เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สร้างประสบการณ์ และเสริมความรู้ความคิด 3.การจัดทำคู่มือสารสนเทศ ซึ่งช่วยให้การจัดทำคู่มือสมัยใหม่จะต้องมีความสะดวก รวดเร็ว เทคโนโลยีที่ใช้ในการทำงานร่วมกันติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนความรู้การสืบค้นข้อมูล การเชื่อมโยง รวมไปถึงเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดเก็บความรู้ และ 4.การจัดทำสถานที่แหล่งเรียนรู้ประจำตำบลหรือประจำอำเภอนั้น เป็นการรวบรวมความรู้ของภูมิปัญญาประเพณีเชิงพุทธของอำเภอนั้น ๆ และแสวงหาได้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ แหล่งข้อมูลที่ได้สะดวก รวดเร็ว

(4) รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาประเพณีเชิงพุทธที่เป็นกิจกรรมส่งเสริมในการดำเนินชีวิตของประชาชนในจังหวัดสุรินทร์ 1.การมีความเลื่อมใสศรัทธา การถ่ายทอดภูมิปัญญาประเพณีเชิงพุทธมีความจำเป็นเพื่อทำการสื่อสารความเข้าใจ และปรับความเข้าใจกันระหว่างหน่วยงานและประชาชนที่เกี่ยวข้อง ยิ่งไปกว่านั้นการถ่ายทอดยังช่วยเสริมสร้างลักษณะความเป็นเชื่อมั่น เพราะการจะช่วยเสริมสร้างการปรับตัว และความไวต่อข่าวสาร 2.การสร้างอาสาสมัครในชุมชน อาสาสมัครจะเป็นตัวแทนในการปฏิบัติหน้าที่ในชุมชน โดยการทำงานนั้น ต้องปฏิบัติด้วยความเต็มใจ มุ่งมั่น ตั้งใจ เพื่อให้เกิดการปลูกฝังให้ตระหนักถึงความสำคัญของ จิตอาสา การเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ความรู้ และการติดต่อสื่อสาร 3.การสร้างจิตสำนึกในการพัฒนา ผู้รู้หรือปราชญ์ท้องถิ่นและผู้นำหรือนักวิชาการจะต้องมีจิตสำนึก มีความรัก ความศรัทธา พร้อมทั้งความเอาใจใส่ เสียสละ ซึ่งมีความสำคัญเกี่ยวกับมองเห็นคุณค่าและประโยชน์ของพระธรรมคำสอนต่อส่วนรวม และ 4.การสมัครสมานสามัคคีในชุมชน เป็นการประกอบพิธีทางศาสนาสามารถเชื่อมบุคคลที่

เกี่ยวข้องที่เข้าร่วมงานพุทธศาสนาที่จัดกิจกรรมขึ้นนั้น เกิดความสมัครสมานสามัคคีในหมู่คณะ สร้างความเข้าใจในชุมชน

5. อภิปรายผล

1. ภูมิปัญญาเป็นความรู้ที่สั่งสมมาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็นภูมิปัญญาความรู้ของชาวบ้านของจังหวัดสุรินทร์ ที่ปฏิบัติกันมาตกทอดมาถึงปัจจุบัน การสอดแทรกหลักธรรมและมีพิธีกรรมทางพุทธศาสนา สถานการณ์ปัจจุบัน และประเพณี ซึ่งจะนำไปปรับให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเป็นกระบวนการที่มีลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมหนึ่งแพร่กระจายไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง โดยปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมใหม่ ในสมัยปัจจุบัน ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นหนึ่งในอัตลักษณ์ชุมชนที่ได้รับการผลิตซ้ำตลอดเวลาเพื่อสืบทอดโดยมีหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติ

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันเกิดจากพัฒนาการปรับตัว และปรับวิถีชีวิตของคน เป็นความรู้ที่เกิดจากการทดลองปฏิบัติจริงในห้องทดลองทางสังคม ความรู้เหล่านี้ถูกค้นพบ ลองใช้ ดัดแปลง ถ่ายทอดกันมาด้วยเวลายาวนาน ผ่านกระบวนการขัดเกลาของกลุ่มคนจึงมีค่าและมีความสำคัญยิ่งนัก นับเป็นมรดกทางปัญญาของมนุษย์ ที่ทุกคนควรรู้ รักษา พัฒนา และนำมาปรับใช้พัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้

3. การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเพณีเชิงพุทธ ด้านประสบการณ์ของชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมของประสบการณ์ของผู้รู้ในชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และเป็นประสบการณ์ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษที่มีความรู้และจากสถาบันต่าง ๆ มากมายซึ่งมีอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ด้วย และมีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานภูมิปัญญาเป็นสิ่งที่มีความหมายมีการปฏิบัติโดยผู้คนในชุมชนนั้น

เอกสารอ้างอิง

จักรพันธ์ โสมะเกษตริน. การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นศรีสะเกษเพื่อการแข่งขันอย่าง

ยั่งยืน. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ, 2552.

ผ่องพันธ์ มณีรัตน์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร ;

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย,

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.** กรุงเทพมหานคร :

บริษัทนานมีบุ๊คส์ จำกัด, 2546.

สัมภาษณ์ พระครูธำรงศีลคุณ เจ้าคณะอำเภอปราสาท วัดมุนีนิรมิต ตำบลเชื้อเพลิง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562

สัมภาษณ์ พระครูปลัดปัญญาวัฒน์ (ทับทิม อนาวิน) เจ้าอาวาสวัดใหม่ศรีมากทอง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ วันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2562

สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณโพธิคุณ เจ้าคณะตำบลกะโป อำเภอวาสวัดโพธิ์ทอง ตำบลกะโป อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ วันที่ 21 ธันวาคม 2562

สัมภาษณ์ พระครูปริยัติปทุมมารักษ์ (น้อย มหานายโก) เจ้าอาวาสวัดประทุมทอง ตำบลท่าตูม อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ วันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2562

สัมภาษณ์ พระมหาชาญ อชิต ป.ธ.8 เจ้าอาวาสวัดอุทุมพร ตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ วันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2562

สัมภาษณ์ นายปกพ ขอไชย ปลัดอำเภอเมืองสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ วันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2562

สัมภาษณ์นายทองอิน อินทอง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลกระโพ ต.กระโพ อ.ท่าตูม วันที่ 5 มีนาคม 2562

สัมภาษณ์ ธนชัย ดวงราชี่ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลปราสาททง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ วันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2562

สัมภาษณ์ ดร.ประดิษฐ์ ชื่นบาน ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง วันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2562

สัมภาษณ์ นายพิทักษ์ ประชุมฉลาด เจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานวัฒนธรรม ต.นอกเมือง อ.เมือง จ.สุรินทร์ วันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2562

สัมภาษณ์ คุณเขมกร อุตสาห์ดี บ้านเลขที่ 48/1 หมู่ 8 ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2562

